
SOUBORNÝ REFERÁT

Z histórie vývinu konceptu kongruencie v prístupe zameranom na človeka

Smitková H.

Katedra psychológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Bratislava

SÚHRH

Článok sa venuje kongruencii ako jednej z terapeutických podmienok „nevyhnutných a postačujúcich“ pre osobnostnú zmenu v kontexte prístupu zameraného na človeka. Sleduje posun od neosobného postoja terapeuta/-tky v počiatkoch formovania prístupu k etablovaníu kongruencie ako najvýznamnejšej z vzťahových podmienok. Príspevok ponúka prehľad najdôležitejších prác Rogersa a ich súvis so zmenami v definovaní a význame kongruencie a smer jej možného ďalšieho výskumného sledovania a súvislostí s inými konceptmi.

Kľúčové slová: prístup zameraný na človeka/rogersovský prístup, kongruencia, psychoterapia, bytie terapeuta/-tky.

Smitková H.: A Historical Review of Development of the Concept of Congruence in Person-Centered Approach

The article describes the development of the concept of congruence, one of the core conditions for personality change in the context of person-centered approach. The therapists attitudes were rather impersonal at the beginning of formulating the theory of the approach, later through congruence he/she could be fully present as a person in the relationship with the client and congruence became the most important relational condition. Commentary explores congruence in the review of central Roger's writings and shows the possible aspects to study in connection with other significant concepts.

Key words : person-centered approach, Roger's approach, congruence, psychotherapy, therapist's being.

Čes. a slov. Psychiat., 104, 2008, No. 3, pp. 120–125.

Koncept kongruencie sa v kontexte prístupu zameraného na človeka vyvíjal a menilo sa aj jeho postavenie a význam v priebehu času. Od ojedinelých sebvýjadrení terapeuta/-tky, ktoré boli „pomocou v núdzi“ a využívali ich v situáciách, kedy nepociťovali dostatočné empatické porozumenie, alebo keď im vlastné prežívanie bránilo bezpodmienečnému pozitívne prijímaniu klienta, k podmienke, ktorá je v terapeutickom/poradenskom vzťahu považovaná za najdôležitejšiu [napr. 10, 5, 18 a iní].

Vo svojej prvej knihe *Clinical Treatment of the Problem Child* [1939], ktorú Rogers napísal na základe skúseností s prácou s tisíckami deti a ich rodičmi s rôznymi problémami, definuje vzťahovú alebo „pasívnu“ terapiu. Je „neintelektuálnym procesom, ktorý môže byť rozumovo zachytený iba veľmi biedne, ale na to, aby sme mu rozumeli, musí byť cítený alebo prežívaný [26, s. 197].“ Základnou črtou tohto procesu je vzťah medzi psychológom/-čkou a rodičom. Terapeut/-tka pomáha vytvárať atmosféru dôvery, nekritizuje, „odmieta vnucovať

rodičovi akýkoľvek program alebo odporúčenia [26, s. 198].“ Dôraz kladený na akceptáciu rodičov je v tejto knihe veľmi výrazný a dáva jej hlbší, nový význam [podobne 3]. „Pre pracovníka je tento vzťah relatívne neosobný a objektívny [26, s. 198]“, v ktorom ale „terapeut, ako konkrétny jedinec, má na rodiča určitý vplyv, tak ako rodič do istej miery ovplyvňuje terapeuta [26, s. 198].“ Čo presnejšie myslí Rogers relatívne neosobným vzťahom nachádzame v tejto knihe neskôr - podľa neho vo vzťahovej terapii i v psychoanalýze (obe označuje za „hlboké“ terapie) terapeut vedome nevytvára veľmi blízky druh osobného vzťahu. Tento typ vzťahu býval v tom čase spojený s častými návštevami dieťaťa doma, alebo dokonca si niektorí terapeuti/-tky „berú dieťa k sebe, aby spolu dočasne bývali [26, s. 349].“ Formulovanie vzťahovej terapie je v tejto knihe dominantnou témou, porovnáva ju predovšetkým (a pochopiteľne) s psychoanalýzou... (vzťahová terapia) a kladie najväčší dôraz na liečebnú silu samotného emocionálneho vzťahu, viac než na akýkoľvek vhlad získaný jednotlivcom cez interpretá-

ciu jeho minulých skúseností. O freudiánskej analýze sa dá povedať, že kladie dôraz na vhlad a interpretáciu, vzťahová terapia na emocionálnu situáciu, ktorá vyrastá medzi terapeutom a dieťaťom [26, s. 360]. V knihe sú iba krátko spomenuté očakávania na osobnosť terapeuta/-tky – objektivnosť, rešpekt voči jednotlivcovi, psychologické znalosti a pochopenie self, pričom posledné menované zahŕňa porozumenie „jeho nedoriešených emocionálnych vzorcov, vlastných limitov a nedostatkov...terapeut musí mať istý vhlad do svojej vlastnej osobnosti [26, s. 283]“, aby mohol „...úplne chápať a byť objektívny vzhľadom ku klientovým problémom [26, s. 283]“. Už v tomto období je zrejme Rogersove zaujatie vedou, smerovanie k objasňovaniu všeobecne platných princípov, ktoré je možné a potrebné overovať a dospieť tak k vedeckému vytváraniu nových metód liečenia. Tento záujem o vedu býva pripisovaný vplyvu J. Deweyho, a to predovšetkým cez jeho žiaka W. H. Kilpatricka; analytik Otto Rank, jeho žiačka Jessie Taft a Frederick Allen ho ovplyvnili predovšetkým záujmom o terapeutický vzťah, ktorý považujú už sám o sebe za liečiaci. Okrem toho priniesli smerovanie terapie skôr do prítomnosti (neurotický pacient je podľa nich príliš zakotvený vo svojej minulosti; terapeutickú hodinu vnímali ako „koncentrovaný zážitok rastu [27, s. 237]“. Rankove slová: „Skutočnou terapeutickou hybnou silou, liečiacim faktorom v psychoterapii, nie je psychologická znalosť self a jeho teoretická formulácia, ale terapeut sám [25, s. 252], patria k tým, ktoré smerujú k vytvoreniu konceptu kongruencie“.

Publikácia *Counseling and Psychotherapy* z roku 1942 bola predelom v histórii psychoterapie a poradenstva z mnohých aspektov - obsahovala prvý doslovný prepis rozhovorov s klientom, ktorý následne podporil vedecké skúmanie poradenského/terapeutického procesu, detailne predstavila nedirektívny prístup, navrhla zapojenie iných profesií ako len psychiatrov do práce s klientmi, akcentovala platnosť rovnakých princípov v práci s psychiatrickými a inými klientmi. Oproti skôr neosobnému terapeutovi z roku 1939 hovorí v r. 1942 Rogers o „priateľskom, vnímavom postoji plnom záujmu, ktorý napomáha ...vyjadreniu citov“ [17, s. 17]. Takto popisuje rozvinutý vzťah: „Poradca a klient pracujú spolu v novom zmysle. Osobný vzťah medzi nimi je v tomto čase najsilnejší. Klient chce veľmi často po prvý raz vedieť niečo o klinikovi ako o človeku. Veľmi typický je prejav priateľského a ozajstného záujmu o poradcu [17, s. 20]“. Vývin vzťahu súvisí aj s pripravenosťou poradcu/-kyne akceptovať negatívne city klienta/-tky a napomáhať mu prijímať samého seba vo svojej nezrelosti, agresivite či ďalších ťažšie prijateľných stránok seba a smerovať k inej úrovni integrácie. Vzťah je tu presnejšie definovaný aj limitmi a súčasne sa viac otvára aj pre poradcu/-kyňu a istú mieru vzájomnosti. „Bezpochyby sme aj my do procesu emo-

cionálne vtiahnutí do istého zdravého rozsahu, keď nastáva pred našimi očami osobný rast [17, s. 21]“. Intenzívnu pozornosť vedcov či praktikov priťahovali jeho formulácie nových princípov poradenstva a psychoterapie, hoci pre neho samotného to bolo prekvapením. Podobne sa vyjadrili pravdepodobne najlepší znalci jeho práce Kirschenbaum a Hendersson, keď ešte o tejto knihe napísali [17, s.16], že je to kniha, ktorá „...ovplyvnila prax psychoterapie a poradenstva v Spojených štátoch viac, než čokoľvek iné...je to ironia, že nepriniesla novú metódu terapie...Rogers syntetizoval to, čo množstvo praktikov objavilo...“.

Nový názov prístupu v knihe *Client-Centered Therapy* [1951] znamenal presun od pomerne úzkeho definovania prístupu iba jeho „nedirektívnosťou“ k dôrazu na klienta, jeho potenciál, možnosti rastu, zodpovednosť v terapeutickom procese. Istým aspektom tejto zmeny bolo upozornenie na význam práve klientovej percepcie - „...stalo sa čím ďalej evidentnejšie, že pravdepodobnosť terapeutického posunu v konkrétnom prípade nezávisí v prvom rade od osobnosti poradcu, ani od jeho techník, ani od jeho postojov, ale od toho, ako toto všetko prežíva vo vzťahu klient...To, ako sa to javí klientovi, determinuje, či sa objaví vyriešenie konfliktu, reorganizácia, rast, integrácia – všetky tieto prvky, ktoré tvoria terapiu [27, s. 66]“. Vo filozofii i praxi prístupu sa týmto klient/-tka stáva rozhodujúcim subjektom - „...pre veľa terapeutov orientovaných na prístup zameraný na človeka je najúplnejšou doteraz formulovanou implementáciou, skutočným cieľom dostať sa „do“ klientových postojov vstúpením do klientovho interného vzťahového rámca s najdôležitejším predpokladom rešpektu a dôvery v kapacitu jednotlivca [27, s. 36]“. Pretrváva dôraz na akceptáciu klienta/-tky, rešpekt voči nemu, vytváranie bezpečného vzťahu s emocionálnou vrelou. Kongruencia sa síce neobjavuje ani v registri tejto knihy, ale Rogers obrátil pozornosť (v kapitole *Tréning poradcov a terapeutov*) na trend upúšťania od techník, na nové smerovanie k postojom terapeuta. „Ukázalo sa, že najdôležitejším cieľom, ktorý potrebujeme dosiahnuť, je, že študent by si mal vyjasniť a pochopiť svoj vlastný vzťah k ľuďom a postojové a filozofické súvislosti, ktoré sa s takýmto vzťahom spájajú. Základný postoj musí byť skutočný (genuínny) [27, s. 432]. Je oveľa dôležitejšie, či bude pravdivý vo svojom prežívaní, než že sa bude zhodovať s hocikou terapeutickou orientáciou [27, s. 433]“. Predchodcu termínu kongruencie – genuinnosť objavujeme práve v týchto úvahách o pravdivom, skutočnom terapeutovi s ozajstným záujmom o klienta. V čase, kedy Rogers napísal tieto slová, nebol osamelým tvorcom obhajujúcim terapiu zameranú na človeka. Už len podľa spolupracujúcich autorov V. M. Axline, T. Gordon, N. Hobbs, N. J. Raskin, J. Seeman, W. U. Snyder, D. Snygg a mnohých ďalších, vidíme, že sa tento prístup vyformoval; na jednej strane bol

ucelený a jednotný a na druhej sa rozširoval jednak do práce s rozličnými skupinami klientov (deti, rodiny, školské prostredie a pod.) a rozvíjal základné princípy prístupu v teórii, výskume i praxi.

Presnú definíciu pojmu kongruencia nájdeme v klasickom článku z r. 1957, ktorý stanovil podmienky všeobecne platné pre akýkoľvek prístup – nevyhnutné a postačujúce podmienky terapeutickú osobnostnú zmenu, v ktorom charakterizuje kongruenciu ako vzťahovú podmienku a „terapeut by mal byť v rámci vzťahu s klientom, kongruentný, genuínny a integrovaný človek. Znamená to, že v tomto vzťahu je slobodne a hlboko sám sebou. Jeho skutočné prežívanie je presne reprezentované uvedomovaním si seba [17, s. 62].“ V Teórii terapie, osobnosti a interpersonálnych vzťahov – v asi naj-sústredenejšom a najpresnejšom článku aký Rogers napísal, venovanej výhradne teórii tohto prístupu, pridáva [29, str. 48]: „Nemôžeme očakávať, že terapeut je vždy úplne kongruentným človekom...postačuje, ak v tento konkrétny moment tohto bezprostredného vzťahu s týmto špecifickým človekom je terapeut kompletne a úplne samým sebou, ak sú jeho zážitky v danom momente presne symbolizované a integrované do obrazu, ktorý o sebe má.“ Z tohto obdobia (Bozarth [5], Haugh [15] uvádzajú, že to bolo v r. 1956 v článku Client-Centered Therapy: Current View) pochádza aj jeho ekvivalentné používanie pomenovaní kongruencia, genuinnosť a celosť. Viacerí autori/-ky priniesli do teórie prístupu ďalšie termíny ako je autenticita [19, 34], nefalšovanosť [23], transparentnosť [19, 33], sebaodhalenie [10], pravdivosť, integrovanosť [28], ozajstnosť [24], ktoré boli týmito autormi a autorkami považované za rovnocenné alebo popisujúce istý aspekt kongruencie. Je len samozrejmé, že takáto situácia spôsobuje terminologický chaos, či ako hovorí Haugh [14] „zmätenie jazyka“. [Tomuto problému sa podrobnejšie venujú vo svojich prácach napr. 6, 31, 36]

Na konci 50. rokov je kongruencia pre Rogersa predovšetkým vnútorným stavom terapeuta/-tky, zhodou medzi prežívaným významom situácie ako ju vníma organizmus a reprezentáciou tohto zážitku v uvedomovaní. Podobne aj v súčasnosti trvajú Brodley [6], Merry [23] na tom, že kongruencia je predovšetkým stavom v terapeutovi. Grafanaki [13] a Wyatt [37] na základe analýzy Rogersových prác, hovoria o rozdielnom dôraze, ktorý on sám kládol na jednotlivé aspekty kongruencie. Zatiaľ čo v prácach z r. 1957, 1959 popisuje kongruenciu predovšetkým ako vnútorný stav alebo uvedomovanie si organizmického prežívania, v iných z rokov – 1954, 1961, 1967, 1980, 1984, 1986 pridal akcent na komunikáciu, čo mohlo spôsobovať nejasnosti v interpretácii jeho názorov a ich prenášaní do praxe. V 1957 komunikáciu obsahu, ktorý si terapeut/-tka uvedomuje, Rogers veľmi nezvažuje: „Zašli by sme zbytočne ďaleko, ak by sme uvažovali nad spleťou vecou miery, nakoľko terapeut má klientovi

otvorene komunikovať túto skutočnosť o sebe. Terapeutovým cieľom nie je vyjadriť alebo hovoriť o svojich citoch. V zásade by však nemal klamať klienta pokiaľ ide o neho samotného. Terapeut bude občas potrebovať vyrozprávať niektoré svoje city (buď klientovi, alebo kolegovi alebo supervízorovi), a to najmä vtedy, ak stoja v ceste dvoch nasledujúcich podmienok [17, s.62].“ Nadmerná sústredenosť terapeuta/-tky na prejavenie kongruencie, jej komunikáciu, či širšie - na svoje správanie, môžu viesť k úmyselnému vyjadrovaniu kongruencie, teda k jej „robeniu“, ak parafrázujeme Bozarthov článok [4] o „robení a bytí“ tohto prístupu. Koncentrácia na to, aby sme sa javili kongruentní, môže odvádzať od nášho vlastného toku prežívania a možnosti si ho uvedomovať, teda viesť k vzdalovaniu sa vlastnému „bytiu“, ktoré je základom kongruencie. Ide tu oveľa viac ako len o spôsob správania alebo techniku. Považujeme za dôležité vnímať kongruenciu ako komplexnú charakteristiku, kedy byť kongruentný/-á znamená byť naplno sám/-a sebou; cítiť sa v tomto stave bytia uvoľnene; reagovať v správaní s ohľadom na svojho klienta/-tku, seba a svoje prežívanie, štádium procesu, ktoré spolu prechádzame, kvalitu vzájomného vzťahu, a to aj niečím, čo vyzerá ako nezlučiteľné (idiosynkratické) s teóriou prístupu, čo ale môže byť jeho manifestovaním. Tejto témy sa týka aj istá vnútorná pripravenosť terapeuta/-tky byť naozaj sebou vo vzťahu ku klientovi/-tke, ochota riskovať tým, že sa prejavuje taký/-á aký/-á je v skutočnosti, alebo prijatie rozhodnutia o tom, čo bude pred klientom/-tkou skrývať, alebo predstierať. Na jednej strane môže byť skutočné zvažovanie, čo, kedy, ako klientovi/-tke povieme, ale takisto to môže byť len naša vlastná obava pred vzťahovou hĺbkou, ako o nej hovorí Mearns [20]. Vo výcvikovom programe sa účastníci naučia techniky správania, ktoré majú pomáhať vyjadrovať zvnútornené postoje. Často ich hlavne spočiatku iba používajú a sú len povrchnými vzťahovými kompetenciami (termín Mearnsa [20]) – môžu to byť spoločenské inkongruentné úsmevy simulujúce vrelosť; predstieraný záujem o tému alebo klienta/-tku; narábanie s vlastným neverbálnym správaním, aby korešpondovalo s takým, ktoré dáva najavo pozitívny postoj ku klientovi/-tke a podobne. Tento druh správania terapeuta/-tky, ktorým chráni predovšetkým sám/-a seba, nemôže byť účinný vo vzťahu, kde je pohyb v témach, pocitoch, prežívaní smerom do hĺbky (a samozrejme niekedy bližšie k povrchu). Terapeutove/-tkine skutočné angažovanie, zapojenie do terapie, je rovnako potrebné ako klientove/-tkine a hovorí o tom množstvo výskumov zdôrazňujúcich jeho význam pre úspešnosť terapie [napr. 1, 16].

V 60. rokoch sa postupne stala kongruencia pre Rogersa najzákladnejšou a najdôležitejšou zo všetkých podmienok [30]. Vďaka analýze prepisov jeho rozhovorov však vidíme, že sa napriek tomu nezmenila vlastná terapeutická prax. Ako uvádzajú napr.

Brodley, Brody [9], Merry [22] v priebehu času u neho pretrval prevažujúci typ odpovedí – a to empatický sledujúci, resp. overujúci.

V tomto období okrem toho, že je kongruencia intrapersonálnou a vzťahovou premennou, zdôraznil Rogers [28, s. 276] aj jej rozmer v teórii interpersonálnych vzťahov. Hovorí: „Čím väčšia kongruencia je medzi prežívaním, uvedomovaním a komunikáciou na strane jednotlivca, tým viac bude výsledný vzťah obsahovať tendenciu recipročne komunikovať s čoraz väčšou kongruenciou; tendenciu vzájomne presne porozumieť komunikovanému; zlepšenú psychologickú adjustáciu a fungovanie u oboch strán“. Môžeme mať výhrady proti jednoznačnému vyjadreniu typu „ak...tak“, ale predpoklad, že naše kongruentné bytie a vnímanie kongruencie ako otvorenej, jasnej komunikácie, bude ovplyvňovať smerovanie iného človeka, s ktorým sme v kontakte, je dosť pravdepodobný.

V našich úvahách sme sa doteraz dominantne venovali iba jednej zo vzťahových podmienok, ale chceme pripomenúť ich prepojenie. Lietaer [19], Brodley [6], Bozarth [5] a ďalší sa zhodujú, že jej prítomnosť umožňuje, aby terapeut/-tka prežíval/-a empatické porozumenie klientovho interného vzťahového rámca a jeho bezpodmienečné pozitívne prijímanie. Pri odhadovanej dôležitosti kongruencie to podľa nás znamená, že iba keď som kongruentná/-ý, aj moje empatické porozumenie a bezpodmienečné pozitívne prijímanie je skutočné, ozajstné. Bozarth [5, s. 75] ďalej zdôrazňuje vzájomnú prepojenosť a spojitosť týchto základných podmienok až tak, že hovorí „...tri základné podmienky sú tak prepletené v Rogersovej teórii, že v skutočnosti sú jednou podmienkou. Na vyšších úrovniach integrácie do jednej podmienky, lepšie zodpovedá Rogersova teória jeho tvrdeniam o terapeutickom efekte prítomnosti terapeuta.“ Tento názor korešponduje s Rogersovým: „Začínam si myslieť, že v tom, čo som písal, som príliš zdôrazňoval tri základné podmienky (kongruenciu, bezpodmienečné pozitívne prijímanie a empatické porozumenie). Asi je niečo na hrane týchto podmienok, čo je skutočne najdôležitejším prvkom terapie - keď som ja sám veľmi jasne, zreteľne prítomný [2, s. 74].“ V tejto myšlienke ďalej pokračuje aj na inom mieste [17, s. 33]. „Zistil som, že keď som najbližšie k môjmu vnútornému, intuitívnemu self, ak sa akoby spojím s neznámym vo mne, ak som azda v jemne zmenenom stave vedomia vo vzťahu, potom nech čokoľvek robím, zdá sa, že je naplnené liečivosťou. Potom je už len moja *prítomnosť* uvoľňujúca a pomáhajúca...Ale ak dokážem relaxovať a byť blízko k transcendentálnemu centru seba samého, potom sa môžem vo vzťahu správať zvláštne a impulzívne, spôsobom, ktorý racionálne nedokážem zdôvodniť a ktorý nemá nič spoločné s mojimi myšlienkovými procesmi. Náš vzťah transcenduje seba samého a stáva sa súčasťou niečoho väčšieho...“. Môžeme predpokladať, že v počiatočných

obdobíach definovania novej psychoterapie bolo potrebné čo najpresnejšie popísať a analyzovať podmienky, za ktorých je úspešná a odlišiť ju od iných prístupov. V neskoršom období, keď už bol prístup etablovaný a mal lepšie výskumné a klinické základy, akoby bolo možné pozrieť sa na tento druh terapie celostnejším pohľadom, ktorý umožnil uvažovať o prítomnosti terapeuta/-tky (inak aj tzv. prezentizmus [35]) ako presahujúcej vzťahové podmienky.

Okrem toho posledné citované vety považujú niektorí autori za dôkaz príklonu Rogersa k spirituálnemu/mystickému [11], alebo transcendentálnemu [napr. 5] vnímaniu vzťahu v posledných rokoch jeho života. Iní [napr. 7] ich vysvetľujú skôr ako vyplývajúce z hlbokého, vzájomne odovzdaného terapeutického vzťahu, v ktorom sa môžu objaviť zážitky, ktoré sú tak výnimočné a intenzívne, že môžeme mať tendenciu nazývať ich spirituálne/mystické. Je pre nás prijateľnejšie považovať ich za mimoriadne, ale prirodzené [podobne 8] a reálne. Takisto Mearns [20, s. 306] hovorí o Rogersovi a týchto jeho myšlienkach: „Môj názor je, že by sa o fenomén, ktorý pozoroval, zaujímal a chcel by ho skúmať rovnako teoreticky a empiricky,“ – v čase svojej smrti bol Rogers totiž iba na začiatku vedeckého sledovania týchto zážitkov a rovnako aj konceptu prítomnosti. Mearns [21] však oceňuje Rogersovu odvahu nazvať túto skúsenosť mystickou (bola totiž u neho tak trochu považovaná za „folie de grandeur“) a terapeutovu prítomnosť označuje za „miešanie [21, s. 8]“ vzťahových podmienok na vyššej úrovni. Terapeutova prítomnosť je podľa Gellera a Greenberga [12] podkladom pre tri nevyhnutné a postačujúce podmienky a je determinantom terapeutickej zmeny bez ohľadu na mystický kontext, v ktorom to Rogers vyjadril [7, s. 3]. Je to koncept, ktorý je v súčasnosti jedným zo smerov rozpracovávaní teórie a terapie v prístupe zameranom na človeka – stretávajú sa v ňom viaceré témy ako je súvis vzťahových podmienok s touto charakteristikou, mysticismus vs. prirodzenosť zážitkov v terapii, aspekty konceptu terapeutovej/-tkinej prítomnosti a iné.

Hoci je kongruencia najdôležitejšou vzťahovou podmienkou v terapii prístupu zameraného na človeka, prevažuje názor, že sa jej ešte stále nevenovala dostatočne systematická výskumná pozornosť. V počiatočných sa sledovalo či sú podmienky „nevyhnutné a postačujúce“ a aký má kongruencia vplyv na výsledok terapie (práce Truaxa, Carkhuffa, Mitchella, Orlinskeho, Howarda a iných v 70.-80. rokoch). V 80. rokoch bola predovšetkým skúmaná na základe pozorovateľných prejavov v správaní, teda z manifestácie verbálnou alebo neverbálnou formou (články Reada a Smousa, Hill). V posledných rokoch výskum smeruje k experienciálnemu pohľadu (napr. štúdie Gendlina, Adomaitisa) a intenzívnym kvalitatívnym štúdiám (Grafanaki a McLeod), ktoré sa venujú expe-

rienciálnym, interpersonálnym a vzťahovým procesom prebiehajúcim v momentoch kongruencie a inkongruencie v reálnych terapeutických stretnutiach. Treba spomenúť významné práce nemecky hovoriacich autorov (napr. Sachseho, Tscheulina, Schmida, Speierera), pôvodne pochádzajúce z Gesprächspsychoterapie autorov Tauschových (či novšie Differentielle Gesprächspsychotherapie) alebo Inkongruenztherapie Speierera, ktorí sa zaoberajú rozličnými témami; posledný menovaný je významný dlhoročným záujmom o problematiku etiopatogenézy porúch zdravia a predovšetkým vytvoril tzv. diferencovaný model inkongruencie (DIM).

Kongruencia je osobne významne prežívanou premennou u oboch ľudí stretávajúcich sa v terapeutickú situáciu. Záujem, ktorý sa na ňu opäť obrátil, to potvrdzuje a z doterajšieho vývinu je zjavné, že koncept kongruencie je v pohybe, mení sa a je potrebné ho naďalej sledovať na mikro či makro úrovni v mnohých už naznačených súvislostiach.

Štúdia bola vytvorená za finančnej pomoci grantovej úlohy MŠ SR VEGA č. 1/1390/04.

LITERATÚRA

- Adams, K.:** The effects of therapists' experiential focus (Doctoral dissertation, York University, Toronto, Ontario). Dissertation Abstracts International, 1999. In: Hendricks, M. N.: Focusing Oriented/Experiential Psychotherapies. Podľa: Cain, D. J., Seeman, J.(Eds.): Humanistic psychotherapies: handbook of research and practise. Washington: APA, 2002, pp. 531-554. ISBN 1-55798-787-4.
- Baldwin, M.:** Interview with Carl Rogers on use of the self in therapy. In: M. Baldwin and V. Satir (Eds.): The use of self in therapy. New York: The Haworth Press, pp. 45-52. Podľa: Bozarth, J.: Person-Centred Therapy: A Revolutionary Paradigm. Ross-on-Wye: PCCS Books, 1998. ISBN 1 898059 22 5.
- Barrett-Lennard, G. T.:** Carl Rogers Helping System. Journey & Substance. London, Sage Publ. Ltd. 1998. ISBN 0 7619 5677 8.
- Bozarth, J.:** Coterminal intermingling of doing and being in Person-Centred Therapy. The Person-Centred Journal, 1, 1992, (1), pp. 33-39.
- Bozarth, J.:** Person-Centred Therapy: A Revolutionary Paradigm. PCCS Books: Ross-on-Wye, 1998. ISBN 1 898059 22 5.
- Brodley, B.:** On congruence. Prednáška na Illinois School of Professional Psychology, Chicago, 1995 (nepublikovaný rukopis od autorky).
- Brodley, B.:** Personal presence in client-centered therapy. Príspevok na konferencii Kvalita terapeutovej prítomnosti, Bratislava, 1999a.
- Brodley, B.:** Perspectives on mysticism and spirituality. Príspevok na konferencii: Kvalita terapeutovej prítomnosti, Bratislava, 1999b.
- Brodley, B., Brody, A.:** Understanding Client-Centred Therapy through interviews conducted by Carl Rogers. Paper presented for the panel Fifty Years of Client-Centred Therapy: Recent Research, at American Psychological Association annual meeting in Boston, Ma., USA. Podľa: Hutterer, R., et al. (Eds): Client-Centered and Experiential Psychotherapy. A Paradigm in Motion. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996. ISBN 3-631-48137-3.
- Cook, P.:** To what extent is Roger's concept of congruence an adequate theoretical basis for a person centered approach in the new millennium? University of Durham, /s.a/.
- Dos Santos, A. M.:** Miracle moments – the nodal points of presence. Príspevok na konferencii: Kvalita terapeutovej prítomnosti, Bratislava, 1999.
- Geller, S. H., Greenberg, L. S.:** Therapist experience of presence in the psychotherapy encounter. sgeller@yorku.ca, 31. 8. 2002.
- Grafanaki, S.:** What Counselling Research has Taught us about the Concept of Congruence: Main Discoveries and Unresolved Issues. In: Wyatt, G. (Ed.): Roger's Therapeutic Conditions: Evolution, Theory and Practise. Volume 1: Congruence. Ross-on-Wye: PCCS Books, 2001, pp. 18-36. ISBN 1 898059 29 2.
- Haugh, S.:** Confusion of language. In: Person – Centered Practise, 6, 1998a, 1, pp. 44-50.
- Haugh, S.:** An exploration of the concept of congruence in person-centred Theory. A Dissertation in Partial Fulfilment of the MA in Psychotherapy and Counselling at Regent's College of Psychotherapy and Counselling. 1998b.
- Hendricks, M. N.:** Focusing oriented/experiential psychotherapy. Podľa: Cain, D. J., Seeman, J. /Eds./: Humanistic psychotherapies: handbook of research and practise. Washington: APA, 2002, pp. 37-69. ISBN 1-55798-787-4.
- Rogers, C.:** Nevyhnutné a postačujúce podmienky terapeutickéj osobnostnej zmeny, 1957. In: Kirschenbaum, H., Henderson, V. /Eds./: Čítanka C. Rogersa. Nepublikovaný preklad (Hlavenka, V.), 1995.
- Klein, M. et al:** Congruence. In: Norcross, J.: Psychotherapy: Relationship that work. London: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-514346-9.
- Lietaer, G.:** Authenticity, congruence and transparency. In: Brazier, D. (Ed.): Beyond Carl Rogers. London: Constable, 1993, pp. 17-47. ISBN 0 09 472610 8.
- Mearns, D.:** Working at relational depth with clients in person-centered Therapy. Counselling-November, 1996, pp.306-311.
- Mearns, D.:** Developing person-centered counseling (Second Edition). London: Sage Publications Ltd., 2003. ISBN 0 7619 4969 0.
- Merry, T.:** An analysis of ten demonstrative interviews by Carl Rogers: Implications for the training of client-centered counsellors. In: Hutterer, R. et al. (Eds.): Client-Centered and Experiential Psychotherapy. A Paradigm in Motion. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1996. ISBN 3-631-48137-3.
- Merry, T.:** Naučte sa byť poradcom. Poradenstvo zamerané na človeka. Bratislava: IKAR, a.s., 2004. ISBN 80-5510c768-8.
- Natiello, P.:** Therapist authenticity and connectedness. Keys to Healing Relationship /s.a/
- Rank, O.:** Neurosis as a failure in creativity. In: Kramer, R.(Ed.) A Psychology of Difference. The American Lectures: Otto Rank. New Jersey: Princeton University Press. 1996 in Reade, M., Smouse, A.: Effect of Inconsistent Nonverbal Communication and Counsellor Response Mode on Client Estimate of Counsellor Regard and Effectiveness. Journal of Counseling Psychology, 27, 1980, 4, pp. 546-553. Podľa: Wyatt, G. (Ed.): Roger's Therapeutic Conditions: Evolution, Theory and Practise. Vol 1: Congruence. Ross-on-Wye: PCCS Books, 2001. ISBN 1 898059 29 2.
- Rogers, C.:** The clinical treatment of the problem child. Boston, Houghton and Mifflin, 1939.

27. **Rogers, C.:** Client-centered therapy. 12. vydanie. Melkham: Redwood Press Ltd., 1992. ISBN 0 09 453990 1.
28. **Rogers, C.:** Ako byť sám sebou. Bratislava, IRIS, 1995. ISBN 80-88778-02-6.
29. **Rogers, C.:** Teória terapie, osobnosti a interpersonálnych vzťahov vytvorená v rámci prístupu zameraného na klienta. In: Koch, E. (Ed.): Psychology: A Study of Science. Study I. Conceptual and Systematic. Volume 3, Formulations of the Person and the Social Context. New York: McGraw-Hill, 1959, pp. 184-256. Nepochikovaný preklad Hlavenka, V., Valkovič, I., /s.a./.
30. **Rogers, C., Sanford, R. C.:** Client-centered psychotherapy. In: Kaplan, I. et al (Eds.): Comprehensive Textbook of Psychiatry, IV. Baltimore, Williams and Wilkins, 1984, pp. 1374-1388. Podľa: Wyatt, G. The Multifaceted Nature of Congruence Within the Therapeutic Relationship. In: Roger's Therapeutic Conditions: Evolution, Theory and Practise. Volume 1, Congruence. Ross-on-Wye: PCCS Books, 2001. ISBN 1 898059 29 2.
31. **Smitková, H.:** Analýza verbálnej komunikácie kongruencie. Dizertačná práca. Bratislava, FFUK, 2003.
32. **Speierer, G.-W.:** Das Differentielle Inkongruenzmodell. DIM, 2.Auflage, 2005, Regensburg. ISBN 389334 2672.
33. **Thorne, B.:** Congruence: the cost of transparency. Client Centered and Experiential Psychotherapy: Marques-Teixeira, Antunes, S. (Eds.), 2000. ISBN 972-8652-01-1.
34. **Vymětal, J.:** Rogersovská psychoterapie. Praha: Český spisovatel, 1996. ISBN 80-202-0605-1.
35. **Vymětal, J.:** Úvod do psychoterapie. 2. aktualizované vydanie Praha, Grada, 2003. ISBN 80-247-0253-3.
36. **Wilkins, P.:** Person-centered therapy in focus. London: Sage Publ.Ltd., 2003: ISBN 0 7619 6486 X.
37. **Wyatt, G.:** The multifaceted nature of congruence within the therapeutic relationship. Podľa: Wyatt, G. (Ed.): Roger's Therapeutic Conditions: Evolution, Theory and Practise. Volume 1, Congruence. Ross-on-Wye: PCCS Books, 2001, pp. 79-96. ISBN 898059 28 2.

*PhDr. Hana Smitková, Ph.D.
Katedra psychológie Filozofickej fakulty UK
Gondova 2
818 01 Bratislava
Slovenská republika*

Česká neurologická společnost ČLS JEP, Slovenská neurologická spoločnosť SLS,
Česká liga proti epilepsii, Slovenská liga proti epilepsii
a Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

pořádají

ve dnech **27. 11. – 30. 11. 2008**

22. český a slovenský neurologický sjezd

Místo konání:

Olomouc, historické prostory olomoucké univerzity, olomoucké arcidiecéze a románského biskupského paláce

Hlavní témata sjezdu:

Parkinsonova nemoc a další neurodegenerativní onemocnění

Dystonie a spasticita

Roztroušená skleróza a další demyelinizační onemocnění

Cévní onemocnění mozku

Demence a kognitivní poruchy

Epilepsie

Nervosvalová onemocnění

Vertebrogenní poruchy

Dětská neurologie

Mozek a duše: umělecká reflexe

Organizační zajištění sjezdu: Konferenční servis Univerzity Palackého v Olomouci

Bližší informace na www.neuro2008.upol.cz